

PRESSEMEDDELELSE fra EU's Narkotika-agentur i Lissabon

ÅRSBERETNING 2003 OM NARKOTIKASITUATIONEN I EU OG NORGE

Grund til "forsigtig optimisme", men det skal ikke få os til at hvile på laurbærrene, advarer Narkotikaagenturet

(22.10.2003 LISSABON/**FRIGIVELSE KL. 10.00 CET**) Til trods for, at der er "grund til en vis forsigtig optimisme" over for narkotikasituationen i Europa, advarer **EU's** Narkotikaagentur i dag mod, at vi hviler på laurbærrene. På visse områder er der dukket nye problemer op, lyder det, og der er intet, der tyder på et større fald i narkotikabrugen.

Advarslen kommer samtidig med, at **Narkotikaagenturet i Lissabon** fremlægger sin **Årsberetning 2003: Narkotikasituationen i Den Europæiske Union og Norge** i Strasbourg.

Agenturets direktør, Georges Estievenart, udtalte følgende i dag: "Selv om der er grund til en vis forsigtig optimisme, hvis man ser på narkotikaproblemet i Europa, har vi stadig vanskeligt ved at opnå de fornødne resultater i forbindelse med alvorlig, langvarig stofbrug eller det alarmerende høje antal unge i mange **EU**-lande, der indtager stoffer regelmæssigt. Hertil kommer, at stofbrugen ifølge vore indikatorer udviser en stigende tendens, og at der er dukket nye problemer op, bl.a. øget brug af kokain i visse storbyer."

Marcel Reimen, der er formand for Narkotikaagenturets bestyrelse, har videre bemærket: "Til positivsiden hører, at der er ved at blive udviklet en mere koordineret strategi over for narkotikaproblemet inden for Europa. Alt tyder på, at der er en større forståelse for, hvilke initiativer der virker, og man har erkendt, at det er et vigtigt led i en effektiv narkotikapolitik at koordinere indsatsen både inden for og på tværs af de enkelte lande".

Et hurtigt overblik over narkotikasituationen i EU

En ud af fem har prøvet cannabis, og efterspørgslen efter behandlingstilbud er stigende

En række undersøgelser, der blev gennemført i perioden 2000–2002, tyder på, at mindst en ud af fem (20%) af alle voksne europæere har prøvet cannabis mindst én gang i løbet af deres liv. For unge i aldersgruppen 15–34 år er tallet generelt endnu højere og når i et enkelt tilfælde helt op på 44%. I **Spanien** ligger det således på 35%, **Frankrig** 40%, **Det Forenede Kongerige** 42% og **Danmark** 44%. Skønnene over nylig brug (inden for det seneste år) ligger for denne aldersgruppe på mellem 5 og 20% i de fleste lande. I den høje ende af skalaen finder vi **Spanien** (17%), **Irland** (17%), **Det Forenede Kongerige** (19%) og **Frankrig** (20%), hvorimod **Sverige** (1%), **Finland** (5%), **Portugal** (6%) og **Norge** (8%) placerer sig i den lave ende.

Især mange unge mænd har brugt cannabis i lang tid eller inden for det seneste år. Beretningen peger på et nyt problem, som skyldes, at en mindre, men signifikant gruppe nu ser ud til at anvende cannabis regelmæssigt og ofte. En **fransk** undersøgelse viste i 2001, at over halvdelen af alle 18-årige mænd havde prøvet cannabis, og at 13,8% af dem havde anvendt det ofte – over 20 gange i løbet af den seneste måned.
(Se pressemeddelelsen om narkotika og unge).

Agenturet understreger, at der er behov for yderligere undersøgelser af det stigende antal henvisninger til cannabis i de særlige registre for stofmisbrugere i behandling siden 1996. Cannabis er nu det stof, der registreres næsthøjest efter heroin, og det anvendes af 12% af samtlige klienter og 25% af alle nye klienter inden for **EU**.

Europa er stadig verdens største marked for cannabisharpiks (hash), der tegner sig for ca. tre fjerdedele af samtlige beslaglæggelser. Udbuddet af cannabisplanter (marihuana), der er dyrket i **EU**, er også stigende. Meget tyder på, at styrken af den cannabis, der sælges i **EU** (indholdet af den psykoaktive ingrediens, tetrahydrocannabinol, THC) i gennemsnit er blevet højere og nu ligger på mellem 5 og 10% for både harpiks- og plantesorterne. Nogle prøver er imidlertid betydeligt stærkere. Her når THC-indholdet helt op på 30%. Det risikerer at gå ud over folkesundheden.

EU er et nøgleområde for produktion og brug af amfetaminer og ecstasy

Europa er stadig et af nøgleområderne for produktion og brug af amfetaminer og ecstasy. Amfetaminer og ecstasy er de illegale stoffer, der anvendes næsthøjest efter cannabis. Mellem 0,5 og 5% af alle voksne har langtidserfaring med dem.

Ecstasy bruges stadig hyppigst blandt unge i de europæiske byer – og undersøgelser har vist, at det benyttes meget ofte inden for visse grupper, bl.a. som feststof – men der er ikke sket nogen større udbredelse til den øvrige del af befolkningen. Dødsfald som følge af ecstasy har ofte været i mediernes søgelys, men forekommer relativt sjældent, selv om antallet er steget. Stoffet nævnes i under 2% af alle rapporter om narkotikarelaterede dødsfald (det anslås, at der indtraf 8 756 narkotikarelaterede dødsfald inden for **EU** i 2000).

En tredjedel af de personer, der behandles for stofafhængighed i **Finland** og **Sverige**, og 9% af dem, der behandles i **Tyskland**, anvender amfetaminer – men i den øvrige del af **EU** er der typisk tale om under 1%.

Der meldes kun om spredte tilfælde af metamfetaminbrug i **EU**, selv om anvendelsen af dette stof og problemerne med det har været stigende i **Asien** og **USA**. I betragtning af de store problemer, man har med stoffet i andre dele af verden, og den alvorlige trussel, det udgør mod folkesundheden, er der imidlertid grund til at være særlig opmærksom på det inden for **EU**.

Der skete en markant stigning i beslaglæggelserne af amfetamin og ecstasy inden for **EU** i løbet af det seneste tiår, men niveauet synes nu at ligge mere stabilt. Næsten 99% af alle tabletter, der i løbet af det seneste beretningsår blev analyseret i **Tyskland, Spanien, Portugal, Det Forenede Kongerige** og **Norge**, indeholdt MDMA eller de nært beslægtede stoffer MDEA og MDA, men andre stoffer forekom også fra tid til anden. Gennemsnitsprisen på ecstasytabletter faldt i de fleste lande i 2001.

Kokain – udbredt bekymring i EU

Stigende brug af kokain har vakt bekymring i næsten alle lande. Undersøgelser tyder på stigende anvendelse i **Det Forenede Kongerige** og i mindre grad i **Danmark, Tyskland, Spanien** og **Nederlandene**. Dataene for perioden 2000-2002 viser, at mellem 1 og 9% af alle unge i alderen fra 15 til 34 år har langtidserfaring med kokain. Kokainbrugen er centreret om storbyerne, hvilket betyder, at stigningerne ikke nødvendigvis afspejles korrekt i de nationale data. Toksikologiske fund i forbindelse med overdoser, stofbeslaglæggelser og undersøgelser af højrisikogrupper tyder også på, at brugen er steget.

Det samlede antal kokainbeslaglæggelser inden for **EU** har været støt stigende siden 1980'erne. I 2001 sås en markant stigning. Gadepriserne har i de senere år været uændrede eller faldende i alle lande, men i **Norge** steg de. Kokainens renhedsgrad har generelt været stabil i alle **medlemsstater**, men for 2001 er der dog indberettet stigninger i **Danmark, Tyskland, Portugal** og **Det Forenede Kongerige**.

Frekvensen af kokainmisbrugere, der søger behandling, er relativt høj i **Nederlandene** (30%) og **Spanien** (19%), men lavere i **Tyskland, Italien, Luxembourg** og **Det Forenede Kongerige** (6–7%), formentlig som

følge af forskelle i de tilbud, der findes inden for behandling for kokainbrug. Crack (og freebase) er stadig ikke særlig udbredt inden for Europa. Disse stoffer anvendes primært i marginaliserede grupper i visse byer – bl.a. i **Tyskland, Nederlandene** og **Det Forenede Kongerige** – hvor de er skyld i alvorlige, men meget lokalt forankrede problemer.

Halvdelen af landene melder om stigninger i deres skøn over problematisk stofbrug

Det største antal problematiske stofbrugere findes i de fleste lande blandt kroniske brugere af opiater, undtagen i **Sverige** og **Finland**, hvor amfetaminer spiller en vigtig rolle. De nationale skøn over forekomsten af problematisk stofbrug ligger på mellem 2 og 10 tilfælde pr. 1 000 voksne, hvilket svarer til ca. 1–1,5 mio. europæere. De højeste tal ses i **Italien, Luxembourg, Portugal** og **Det Forenede Kongerige** (6–10 tilfælde pr. 1 000 voksne). Tallene er lavest i **Tyskland, Nederlandene** og **Østrig** (3 tilfælde pr. 1 000 voksne).

Det er vanskeligt at komme med et skøn, og resultaterne skal tages med et vist forbehold, men de foreliggende data tyder på, at der er sket en stigning siden midten af 1990'erne i mindst halvdelen af de 16 rapporterende lande. Ud af disse lande har de otte meldt om højere skøn over problematisk stofbrug. Det drejer sig om **Tyskland, Spanien, Italien, Luxembourg, Finland** og **Sverige** (og for intravenøs stofbrug **Belgien** og **Norge**).

Ca. 60% af det anslåede antal problemstofbrugere er intravenøse stofbrugere (mellem 600 000 og 900 000). Op igennem 1990'erne blev der i visse lande færre sprøjtemisbrugere blandt opiatbrugere i behandling, men faldet var beskedent, og i enkelte tilfælde steg antallet.

Sygdomsforebyggelse er stadig altafgørende

Der er store variationer i hiv-forekomsten blandt intravenøse stofbrugere inden for **EU**. I **Det Forenede Kongerige** er ca. 1% af dem smittet med hiv, men i **Spanien** over 30%. I en række lande var der lokale forekomster på over 25% i forskellige miljøer. Tallene skyldes hovedsagelig gamle epidemier, men der rapporteres også om visse stigninger. Forebyggelse spiller en altafgørende rolle for beskyttelsen af personer, der har et seksuelt forhold til eller deler sprøjter med smittede intravenøse stofbrugere.

Selv om de nationale data for hiv-forekomsten stort set holder sig på samme niveau, kan de dække over betydelige variationer lokalt og mellem bestemte grupper. Der meldes i de seneste år om et stigende antal hiv-smittede blandt intravenøse stofbrugere i visse regioner og byer i **Spanien, Irland, Italien, Nederlandene, Østrig, Portugal, Finland** og **Det Forenede Kongerige**.

Det påpeges i beretningen, at de langsigtede omkostninger som følge af hepatitis C-infektioner, både i form af sundhedsudgifter og personlige omkostninger, må forventes at blive betydelige. Udbredelsen blandt såvel nuværende som tidligere intravenøse stofbrugere er meget stor i alle lande (40–90%). Høje smitteniveauer blandt unge intravenøse stofbrugere tyder på, at mange stadig pådrager sig hepatitis C-virus kort tid efter, at de er begyndt at sprøjte sig, og det understreger behovet for en tidlig indsats.

De fleste ofre for overdoser er unge

I de seneste ti år har det samlede antal årligt indberettede narkotikadødsfald i **EU** og **Norge** varieret fra 7 000 til 9 000, og tendensen er stigende. De fleste ofre er personer i tyverne og trediverne. Der påvises opiater hos de fleste dødsopfre (over 80%), ofte i kombination med andre stoffer, såsom alkohol, benzodiazepiner eller kokain. Samtidig indtagelse af alkohol eller beroligende stoffer udgør en særlig risiko i forbindelse med heroinoverdoser. Det samme gør tolerancetab, hvilket ses af de mange overdoser blandt personer, der løslades fra fængslerne.

Initiativer til bekæmpelse af narkotikaproblemet – hovedlinjer

Strategiske og retlige tiltag vinder frem

Narkotikapolitikkerne i **EU** og **Norge** er ifølge beretningen rettet mod resultater og konkrete målsætninger. Størsteparten af de omhandlede seksten lande har fastlagt narkotikastrategier og koordineringsordninger, men evalueringen af resultater er stadig ikke tilstrækkelig.

Landene arbejder fortsat på at ændre lovgivningen med henblik på at lette behandlingen og rehabiliteringen af stofbrugere og narkomaner (bl.a. **Tyskland, Grækenland, Luxembourg** og **Finland**). Der er også indført mere effektive systemer til overvågning af narkotikahandelen som led i en generel forøgelse af sikkerheden inden for Europa. Der er f.eks. indført mere vidtgående retlige beføjelser til at overvåge og kontrollere data- og telekommunikation i **Danmark, Portugal** og **Finland**, og i **Nederlandene** er det blevet tilladt at tage røntgenbilleder og foretage ultralydsskanning af enhver, der mistænkes for at have slugt små pakker med narkotika.

I løbet af det seneste år er der i visse **EU-lande (Danmark, Irland, Nederlandene og Det Forenede Kongerige)** truffet lovgivningsmæssige foranstaltninger med henblik på at minimere stofbrugens sociale følger ved at indføre strengere kontrol med forstyrrelser af den offentlige orden og offentlig ulempe.

Adgangen til substitutionsbehandling øget med en tredjedel i de seneste fem år

Adgangen til substitutionsbehandling er i de seneste fem år øget med 34% inden for **EU** og **Norge**. Ca. 400 000 stofbrugere er nu under substitutionsbehandling i de 16 lande. Over 60% (ca. 250 000) af disse behandlingspladser findes i **Spanien, Frankrig** og **Italien**. Den største udvidelse af behandlingstilbuddene er sket i de lande, hvor der oprindeligt var færrest tilbud (bl.a. **Grækenland, Irland, Portugal, Finland** og **Norge**).

Metadon er ubetinget det mest benyttede substitutionsstof, men buprenorphin anvendes også i stigende grad. I **Det Forenede Kongerige** benyttes der allerede lægeordineret heroin, i **Tyskland** gøres der videnskabelige forsøg med det, og **Spanien** er ved at forberede en række forsøg.

Skadesreduktion har vundet stor udbredelse

Foranstaltninger, der skal forebygge og begrænse narkotikarelaterede sundhedsskader, er blevet en fast bestanddel af de europæiske initiativer på narkotikaområdet.

Sprøjtebytteordninger, der skal forhindre spredning af smitsomme sygdomme i forbindelse med intravenøs stofbrug, har vundet stor udbredelse og tilbydes nu i vidt omfang i **EU** og **Norge**, men i mindre omfang i **Grækenland** og **Sverige**. Adgangen til sterilt udstyr er generelt blevet yderligere forbedret i løbet af de seneste fem år. Det er kun de **spanske** fængsler, der systematisk anvender sprøjtebytteordninger.

Siden midten af 1990'erne er erfaringsgrundlaget for, hvilke medicinske og uddannelsesmæssige foranstaltninger der forebygger narkotikarelaterede dødsfald, vokset betydeligt, og en reduktion i antallet af dødsfald anses i stigende grad for at være et opnåeligt mål. Færre narkotikarelaterede dødsfald indgår som et af de vigtigste indsatsområder i de nye nationale narkotikastrategier i **Tyskland, Grækenland, Irland, Luxembourg, Portugal, Finland** og **Det Forenede Kongerige**. De nye tilgange bygger bl.a. på instruering af stofbrugere i, hvordan de bliver opmærksomme på risici og yder førstehjælp for at forhindre dødsfald som følge af overdoser. Der findes desuden overvågede brugerrum i **Tyskland, Spanien** og **Nederlandene**.

Som noget nyt ydes der nu også medicinsk bistand i form af lavtærskeltilbud, navnlig til stofbrugere, der er hjemløse eller har en ustabil tilværelse.

Forebyggelse i skolerne – fokus på kvalitet

Det skolebaserede forebyggende arbejde udgør stadig kernen i den indsats, der er rettet mod unge, typisk i før-teenagealderen. Til trods for et omfattende materiale om effektiv forebyggelse i skolerne sakker de fleste lande bagud i praksis. Kun få lande, heriblandt **Spanien, Grækenland og Irland**, iværksætter sådanne programmer systematisk i skolernes læseplaner. **Frankrig og Sverige** beretter om, at de er i færd med at revurdere den skolebaserede forebyggelse i lyset af videnskabelige kriterier, og kritiserer åbent de nuværende aktiviteter, der ikke bygger på bedste praksis.

Dårlige behandlingstilbud i det kriminalretlige system

Det fremgår af beretningen, at det er sjældent, at stofbrugere i fængslerne får del i de behandlings- og skadesreduktionsforanstaltninger, der er almindelige i den øvrige del af samfundet. Nye initiativer i strafferetspolitikken er ved at bane vej for alternativer til indespærring af stofbrugere, der i stedet pålægges delvis behandlingstvang eller samfundstjeneste ud fra tanken om, at det gør det lettere at opfylde deres behov. De alternative løsninger gør det også muligt at undgå, at unge stofbrugere kommer i berøring med kriminelle indsatte. Der foreligger dog stadig ingen videnskabelige beviser for, at de virker efter hensigten. Den akutte overbelægning i fængslerne har forstærket behovet for alternative løsninger.

Alarmerende mangel på evaluering

Ifølge beretningen evalueres nyskabende og kontroversielle initiativer ofte mere systematisk inden for **EU** end de mere traditionelle former for forebyggelse og behandling. **Europa-Kommissionen** noterede i sin midtvejsevaluering af EU's narkotikahandlingsplan (2000–2004) fra 2002, at **medlemsstaterne** er begyndt at lægge større vægt på begrænsning af efterspørgslen, men beklagede også, at initiativerne ofte ikke bedømmes rutinemæssigt.

Udvalgte problematikker

Den nye årsberetning fokuserer på tre særlige problematikker, nemlig narkotika- og alkoholbrug blandt unge (se pressemeddelelsen herom), social udstødelse og reintegration samt offentlige udgifter til efterspørgselsbegrænsende initiativer.

Social udstødelse og reintegration – komplicerende faktorer

Beretningen fokuserer både på stofbrug blandt socialt udstødte befolkningsgrupper (indsatte i fængsler, indvandrere, hjemløse, sexarbejdere og udsatte unge) og på social udelukkelse blandt narkomaner.

En række undersøgelser har vist, at op til 54% af de indsatte angiver at have taget stoffer, mens de sad i fængsel, og op til 34% angiver, at de har sprøjtet sig. Der er intet videnskabeligt belæg for, at stofbrugen er højere blandt indvandrere end i befolkningen som helhed. Visse undersøgelser af specifikke etniske minoritetsgrupper har dog kunnet påvise en højere andel af *problematiske* stofbrugere. Medvirkende faktorer er arbejdsløshed, mangel på økonomiske ressourcer, boligproblemer og sproglige problemer. **Danmark, Frankrig, Nederlandene og Det Forenede Kongerige** beretter om, at op til 80% af de hjemløse, der bor på herbergerne, er narkomaner, og at endnu flere af dem, der lever på gaden, er det. Blandt de hjemløse er heroin det hyppigst anvendte stof.

Med hensyn til social udstødelse blandt narkomaner bemærkes det i beretningen, at over 50% af samtlige klienter, der var i behandling inden for **EU** i 2001, havde begrænset skolegang, og at mange af dem selv havde valgt at gå ud af skolen eller var blevet smidt ud.

Arbejdsløshedsprocenten er højere blandt stofbrugere end i befolkningen som helhed – 47% blandt stofbrugende klienter sammenlignet med 8% i befolkningen som helhed. Op til 77% af de klienter, der er i behandling, lever af sociale ydelser, og det er også almindeligt at have gæld. Narkomanernes livsbetingelser er ofte meget dårlige. 10% af klienterne lever under ustabile boligforhold, og 8% bor på institution. Det anslås, at

indtil 29% af alle narkomaner er hjemløse. Initiativerne til integrering af stofbrugere i samfundet består af en række foranstaltninger, der skal forbedre stofbrugernes uddannelses-, bolig- og beskæftigelsesmæssige situation. Disse initiativer henvender sig ofte også til andre socialt udstødte grupper.

Offentlige udgifter – det anslås, at der er brugt mindst 2,3 mia. EUR

Beretningen gennemgår de **15 EU-medlemsstater** og **Norges** direkte offentlige udgifter til begrænsning af narkotikaefterspørgslen i 1999. Til trods for de begrænsede data, der findes på området, anslår **Narkotikaagenturet**, at udgifterne beløb sig til mindst 2,3 mia. EUR, men det reelle tal kan være betydeligt højere. Sammenligner man udgifterne til efterspørgselsbegrænsende initiativer inden for forebyggelse og behandling, gik langt de fleste af midlerne til behandling.

Det fremgår af beretningen, at politikerne viser stigende interesse for at gå de offentlige budgetter efter i sømmene, både som grundlag for beslutningstagning og måling af resultater. Undersøgellesstrukturerne og informationssystemerne på dette område er imidlertid stadig utilstrækkelige og bør udvikles yderligere, hvis der skal opnås nøjagtige tal for de samlede udgifter til narkotikabekæmpelse inden for Europa.

Noter til redaktører

- **Årsberetning 2003: Narkotikasituationen i Den Europæiske Union og Norge** (findes på de 11 EU-sprog samt norsk på <http://annualreport.emcdda.eu.int>).
- **Annual report 2003: the state of the drugs problem in the acceding and candidate countries to the European Union** (findes på engelsk på <http://candidates.emcdda.eu.int>).
- **Pressemeddelelser** kan downloades fra http://www.emcdda.eu.int/infopoint/news_media/newsrelease.cfm